

Urban
Biodiversity
Parks

Vieraslajiopas

Tämän oppaan avulla voit tunnistaa ja torjua vieraslajeja pihaltasi ja lähiympäristöstäsi.
Vieraslajien torjunta on iso luontoteko – kiitos, kun olet mukana!

Euroopan unionin
osarahoittama

TURKU

VALONIA

EUROPEAN
URBAN
INITIATIVE

Vieraslajeja torjutaan yhdessä

Vieraslajilla tarkoitetaan kasvia, eläintä tai muuta eliölajia, jonka siirtymistä luontaisen levinneisyysalueen ulkopuolelle ihminen on tahattomasti tai tarkoituksella edesauttanut. Vieraslaji on siis ihmisen myötävaikutuksella ylittänyt luontaiset leviämisseet, kuten mantereen, meren tai vuoriston ja levinnyt alueelle, minne se ilman ihmisen apua ei olisi kyennyt luontaisesti levittäytymään.

Haitallisella vieraslajilla tarkoitetaan vieraslajia, jonka on todettu uhkaavan mm. luonnon monimuotoisuutta tai siihen liittyviä ekosysteemipalveluita. Ne leviävät helposti, syrjäyttävät alkuperäislajistoa ja valtaavat niiltä elinympäristöä. Ilmastomuutos kiihdyttää monien haitallisten vieraslajien leviämistä.

Haitallisten vieraslajien torjunta kuuluu kiinteistön omistajalle tai haltijalle. Kaupunki voi torjua vieraslajeja hallinnoimillaan maa-alueilla, mutta kaupungilta vuokratut tontit ja maa-alueet kuuluvat vuokralaisen hoidon piiriin.

Jokaisen tulee huolehtia ainakin siitä, että vieraslajit eivät leviä oman pihan ulkopuolelle. Kannattaa myös miettiä, voisiko haitallisen vieraslajin korvata puutarhassaan jollakin muulla vastaavalla kasvilla. Vieraslajikasvusto saattaa jopa vahingoittaa rakennuksia ja laskea kiinteistön arvoa.

Oppaan sisältö

Oppaasta löydät ohjeet seuraavien vieraslajien tunnistamiseen sekä tietoa yleisimmistä torjuntakeinoista.

Yleiset torjuntakeinot & hävittäminen

Jättipalsami

Komealupiini

Kurtturuusu

Jättitattaret

Viitapihlaja-angervo

Piiskut

Jättiputket

Rikkakanan- ja lännenhirssi

Espanjansiruetana

Lisätietoa vieraslajeista:
vieraslajit.fi

Kuvat: Teija Ahonen

Yleiset torjuntakeinot

Niittäminen ja näivettäminen

Niittäminen tai kasvin alasleikkaaminen vieraslajitorjunnassa perustuu kasvin hitaaseen näivettämiseen.

Kun kasvia niitetään säännöllisesti ja tarpeeksi usein, rajoitetaan voimakkaasti kasvin yhteyttämistä sekä heikennetään juurakon kasvuvoimaa. Kasvi kuluttaa tällöin huomattavasti normaalitilaa enemmän energiaa, mikä puolestaan heikentää koko kasvia. Mitä useammin kasvukauden aikana niitetään, sitä enemmän juurakon kasvovoima heikkenee.

Niiton voi tehdä esim. viikatteella, siimaleikkurilla tai raivaussahalla.

Kaikkia haitallisia vieraslajikasveja voidaan torjua näivettämällä (*paitsi rikka- ja lännenkananhirssiä*).

Kuvat: Teija Ahonen

Peittäminen

Peittäminen vieraslajitorjunnassa perustuu kasvin valon- ja vedensaannin estämiseen.

Peittäminen soveltuu parhaiten sellaisille alueille, joita on helppo kaivaa. Jos peitteen asentaa kesällä tai syksyllä, **kasvusto on ensin leikattava alas.**

Peitteenä voidaan käyttää mm. valoa ja vettä läpäisemätöntä paksua mustaa muovia. Peitteen on oltava tarpeeksi kestävä ja hyvin ankkuroitu, jotta se säilyy ehjänä vähintään neljän vuoden ajan. Aseta peite kasvuston päälle siten, että sen reunat tulevat joka puolelta n. 50 cm kasvuston rajojen yli. Hautaa peitteen ylituleva osuus maahan n. 30-40 cm syvyyteen ja tiivistä maa huolella. Peitteen päälle voi myös laittaa painoja. Valvo peitteen kuntoa ja vaihda se tarvittaessa uuteen.

Kaikkia haitallisia vieraslajikasveja voidaan torjua peittämällä.

Kasvijätteen hävittäminen

Topinojan lajitteluasema vastaanottaa pieniä määriä vieraslajikasvijätettä maksutta. Pieneksi määräksi lasketaan esim. normaalikokoiseen pakettiautoon tai kuomulliseen peräkärryyn mahtuva määrä. Kasvijäte ei saa sisältää liikaa maa-ainesta.

- Ravistele juurakot mullasta.
- Laita kasvijäte kaksinkertaiseen jätessäkkiin (2 säkkiä päällekkäin).
- Sulje molemmat säkit huolellisesti esim. nippusiteillä.
- Mitä paksumpaa materiaalia jätessäkki on, sen parempi.

Jättipalsami

Jättipalsami leviää siemenistä.

Työvälineet

Tavalliset puutarhahanskat tai viikate/siimaleikkuri niittoon

Jättipalsami pienenä

Torjunta

Aloita torjunta ennen kukintaa ja siementen kypsymistä.

Jos siemenet ovat ehtineet muodostua, älä koske kasveihin. Siemenkodat nimittäin pokahtavat kosketuksesta, mikä edistää siementen leviämistä uusille alueille.

Jos kasvit ovat kukintavaiheessa, poista kukinnot varovasti yksitellen ennen **kitkentää, niittoa tai peittämistä**.

Nykyäise jättipalsami käsin maasta juurineen. Kitkentää on hyvä toistaa muutaman kerran kasvukauden aikana. Laajat esiintymät voidaan myös niittää, jolloin niitto toistetaan muutaman kerran kasvukauden aikana.

Jättipalsamin hävittäminen kokonaan voi vaatia, että kitkentää tai niittoa jatketaan noin viiden vuoden ajan.

Katso peittämisen ja niittämisen ohjeet sivulta Yleiset torjuntakeinot.

Jätteenkäsittely

Jätä kasvi kompostoitumaan kitkentäpaikalle, murskaa varret tallomalla tai taittamalla juuren yläpuolelta. Tee pieniä kasoja ja valvo, että kaikki on varmasti murskaantunut. Älä kuljeta kitkentäjätettä pitkiä matkoja.

Siemenet ja kukinnot on laitettava kaksinkertaiseen muovipussiin/jätesäkkiin, jotka kummatkin on suljettu huolellisesti.

Jättipalsamin kukinto ja siemenkodat

Kuvat: Teija Ahonen

Komealupiini

Komealupiini leviää siemenistä ja juurista.

Työvälineet

Tavalliset puutarhahanskat, lapio ja/tai viikate/siimaleikkuri

Lupiini kukassa

Kuvat: Teija Ahonen

Siemenpalko

Lupiini ennen kukintaa

Torjunta

Torjuntatoimet on hyvä aloittaa siementen kypsymistä.

Jos lupiineja on kasvupaikalla vähän, ne kannattaa **kaivaa juurineen ylös maasta**. Laajat kasvustot voidaan niittää.

Säännöllinen **niittäminen** (4-6 kertaa kasvukauden aikana) estää siementen kehittymisen ja kasvustojen leviämisen. Ensimmäinen niitto kannattaa tehdä alkukesästä parhaaseen kukinta-aikaan ennen kuin siemenpalot ovat ehtineet kehittyä.

Älä niitä, jos siemenet ovat jo ehtineet kehittyä. Silloin niittäminen saattaa levittää siemeniä lähiympäristöön.

Katso peittämisen ja niittämisen ohjeet sivulta Yleiset torjuntakeinot.

Jätteenkäsittely

Kotipihalla niittojätteen voi laittaa kompostiin, jos siinä ei ole kypsiä siemeniä. Juuret ja kukinnot laitetaan sekajätteeseen. Kotipihalla ne voi myös kuivattaa esimerkiksi pressun tai asfaltin päällä, minkä jälkeen ne voi kompostoida.

Sekajätteeseen laitettavat kasvinosat on laitettava kaksinkertaiseen jätessäkkiin, joista kummatkin on suljettava huolellisesti esimerkiksi nippusiteillä. Niittojätteen voi maanomistajan luvalla jättää maatumaan paikoilleen.

Kurtturuusu

Kurtturuusu leviää siemenistä ja juurista.

Työvälineet

Tukevat suojakäsineet, oksasakset tai raivaussaha, lapio

Torjunta

Torjuntatoimet on hyvä aloittaa ennen ruusunmarjojen eli kiulukoiden kehittymistä.

Torjunta on helppoa pensaiden ollessa vielä pieniä. Mikäli kiulukoita on ehtinyt kehittyä, poista ne ja hävitä poltettavana sekajätteenä. Leikkaa pensas esim oksasaksilla tai raivaussahalla tyveä myöten alas.

Näivetyksen menetelmässä pensaaseen kaikki **uudet, vihreät versot katkaistaan** muutaman kerran kasvukauden aikana useamman vuoden ajan.

Pienet kasvit voi **kitkeä** maasta irti juurineen.

Katso peittämisen ja niittämisen ohjeet sivulta Yleiset torjuntakeinot.

Jätteenkäsittely

Varret ja lehdet voi jättää paikoilleen maatumaan tai kompostoida. Oksat ja rangat voi vaihtoehtoisesti myös hakettaa.

Jos kasvi on poistettu juurineen, juurakot ja juurakon palaset tulee seuloa pois maa-aineksen seasta ja hävittää poltettavana sekajätteenä. Sekajätteeseen laitettavat kasvinosat on laitettava kaksinkertaiseen jätessäkkiin, joista kummatkin on suljettava huolellisesti esimerkiksi nippusiteillä.

Kurtturuusun kiulukka

Kurtturuusun varret ovat tiheäpiikkiset

Kurtturuusun kukinta

Jättitattaret

Jättitattaret leviävät juuresta.

Työvälineet

Puutarhahanskat, lapio, viikate/siimaleikkuri

Jättitattaren lehti

Jättitattarella on bambumainen varsi

Kuvat: Teija Ahonen

Torjunta

Aloita torjuntatoimet aikaisin keväällä, jolloin torjunta on helpompaa ja hävitettävää kasvijätettä syntyy vähemmän.

Juurakon kasvuvoimaa voi heikentää katkaisemalla kasvuston alas muutaman kerran kasvukauden aikana useamman vuoden ajan. Jos kasvi on pieni, kitke taimet lapiolla maasta juurineen.

Katso peittämisen ohjeet sivulta Yleiset torjuntakeinot.

Jätteenkäsittely

Kasvijätteen käsittelyssä on oltava erityisen huolellinen, jotta maavarren ja juuren palasia sisältävää maata ei siirretä uusille alueille. Kasvi ei leviä varsista eikä lehdistä, joten ne voidaan jättää paikoilleen maatumaan (maanomistajan luvalla).

Älä laita juuren osia tai juurakoita kompostiin. Nämä tulee hävittää poltettavana sekajätteenä.

Sekajätteeseen laitettavat kasvinosat on laitettava kaksinkertaiseen jätessäkkiin, joista kummatkin on suljettava huolellisesti esimerkiksi nippusiteillä.

Viitapihlaja-angervo ja muut vierasperäiset angervot

Viitapihlaja-angervo leviää juurista ja siemenistä.

Työvälineet

Oksasakset, lapio, raivaussaha

Viitapihlaja-angervon kukinto

Viitapihlaja-angervon suurikokoiset lehdet muistuttavat pihlajan lehtiä

Kuva: Jouko Rikkinen CC-BY-NC-4.0

Kuva: Johanna Kolehmainen CC-BY-NC-SA-4.0

Torjunta

Aloita torjuntatoimet ennen kasvin kukintaa.

Leikkaa kasvi maata myöten alas. Leikkaaminen on hyvä toistaa muutaman kerran kasvukauden aikana useamman vuoden ajan.

Hävittämisen tehostamiseksi juurakoita voi myös kaivaa ylös.

Jätteenkäsittely

Jos kasvi on poistettu juurineen, seulo juurakot ja juurakon palaset pois maa-aineksen seasta ja hävitä ne polttokelpoisena sekajätteenä.

Sekajätteeseen laitettavat kasvinosat on laitettava kaksinkertaiseen jätessäkkiin, joista kummatkin on suljettava huolellisesti esimerkiksi nippusiteillä.

Kasvi ei leviä lehdistä tai varsista, joten ne voi jättää maatumaan paikoilleen tai kompostoida. Oksat ja rangat voi vaihtoehtoisesti myös hakettaa.

Piiskut

kanadanpiisku, isopiisku ja korkeapiisku

Piiskut leviävät siemenistä ja juurista.

Työvälineet

Tavalliset puutarhahanskat, lapio, viikate/siimaleikkuri

Torjunta

Aloita torjuntatoimet ennen kasvin kukintaa.

Niitä kasvustot kaksi kertaa vuodessa (kesä- ja elokuussa) useamman vuoden ajan. Piiskut voi myös hävittää kaivamalla kasvit ylös juurineen. Huolehdi, ettei maahan jää juurakon kappaleita.

Katso peittämisen ja niittämisen ohjeet sivulta Yleiset torjuntakeinot.

Jätteenkäsittely

Juurakot, juuren palaset ja siemeniä sisältävät kasvinosat tulee hävittää poltettavana sekajätteenä. Sekajätteeseen laitettavat kasvinosat on laitettava kaksinkertaiseen jätessäkkiin, joista kummatkin on suljettava huolellisesti esimerkiksi nippusiteillä.

Niittojätteen, jossa ei ole siemeniä, voi jättää paikoilleen maatumaan (maanomistajan luvalla) tai kompostoida.

Jättiputket

Jättiputket leviävät siemenistä.

Työvälineet

Lapio, viikate, puutarhasakset

Torjunta

Yksittäisiä jättiputkiyksilöitä ja pieniä esiintymiä voi torjua **katkaisemalla pääjuuren pistolapiolla** 20-30 cm syvyydestä tai kaivamalla juuren kokonaan maasta.

Kasvin elinvoimaa voi heikentää **niittämällä** kasvuston muutaman kerran kasvukauden aikana. Niittäminen on helpointa ja turvallisinta tehdä, kun kasvusto on matalaa. Huomioi, että niittäessä kasvinestettä roiskuu helposti. Kasvuston voi myös **peittää** paksulla valoa läpäisemättömällä muovilla.

Kukinnon katkaisulla voi estää uusien siementen kehittymisen ja varisemisen maahan. Kukinnon poisto tulisi ajoittaa siten, että kukinnot ovat jo hieman ruskeita. Näin ne eivät ehdi kukkia uudelleen.

Torjuntaa on jatkettava useamman vuoden ajan. Kutsu ammattilainen tekemään torjunta, jos torjuntatoimia ei ole mahdollista tehdä itse.

Jätteenkäsittely

Siemenettömät kasvin osat, kuten lehdet ja varret, voi jättää paikalleen maatumaan tai kompostoida. Siemenet ja niitä sisältävät kukinnot tulee hävittää polttokelpoisena sekajätteenä.

Seka-jätteeseen laitettavat kasvinosat on laitettava kaksinkertaiseen jätessäkkiin, joista kummatkin on suljettava huolellisesti esimerkiksi nippusiteillä.

Suojavarusteet

Jättiputkien kasvineste voi aiheuttaa palovamman kaltaisia voimakkaita iho-oireita. Suojaa silmät ja iho vaatetuksella, joka ei päästä kasvinestettä läpi. Jos kasvinestettä pääsee iholle tai silmiin, huuhtelee ne välittömästi runsaalla vedellä ja suojaa iho valolta.

- Nestettä pidättävät, pitkävartiset ja kestävät suojakäsineet
- Paksut housut
- Hupullinen takki
- Kumisaappaat
- Suojalasit tai visiiri

Turun kaupunki torjuu jättiputket kaupungin alueelta. Ilmoita havainnoista palautepalveluun www.turku.fi/osallistu-ja-vaikuta/palautepalvelu

Rikkakanan- ja lännenhirssi

Kananhirssit leviävät siemenistä.

Työvälineet

Puutarhahanskat, lapio

Torjunta

Pienet esiintymät voi kitkeä käsin. Juurakot irtoavat maasta suhteellisen helposti. Jos maa on kovaa, käytä lapiota.

Katso peittämisen ja niittämisen ohjeet sivulta Yleiset torjuntakeinot.

HUOM! Älä niitä esiintymiä. Niittäminen saa kasvit kasvamaan maanmyötäisesti sekä runsastuttaa siementuotantoa.

Jätteenkäsittely

Juurakot ja siemeniä sisältävät kasvinosat tulee hävittää sekajätteenä. Siemeniä sisältäviä kukintoja poistettaessa on oltava erittäin varovainen, jotta siemeniä ei varise maastoon.

Sekajätteeseen laitettavat kasvinosat on laitettava kaksinkertaiseen jätessäkkiin, joista kummatkin on suljettava huolellisesti esimerkiksi nippusiteillä.

Kasvin varret, joista siemeniä sisältävät kukinnot on poistettu, voidaan jättää paikoilleen maatumaan (maanomistajan luvalla) tai kompostoida.

Kuva: Jouko Rikkinen CC-BY-NC-4.0

Espanjansiruetana

Työvälineet

Kertakäyttökäsineet

Kerääminen

Käytä kertakäyttökäsineitä infektioriskin (listeria, E.coli) vuoksi. Keräämistä voi tehostaa laittamalla maahan kosteutta kerääviä lautoja tai juuttisäkkejä, joiden alle etanat kerääntyvät. Parasta aikaa keräämiselle ovat sateiset päivät, jolloin etanat ovat liikkeellä.

Espanjansiruetanat voivat olla tummia tai vaaleita, mutta aina tasavärisiä. Ne ovat kooltaan n. 7-14 cm.

Hengitysaukko kilven etuosassa

Jalan reunassa tummat pystyviivat

Kuva: Emma Kosonen

Älä sekoita espanjansiruetanaa **metsä-etanaan** (vasemmalla) tai **ukkoetanaan** (oikealla), joita ei pidä hävittää!

Kuva: Emma Kosonen

Kuva: Teija Ahonen

Tehokkaita ja suositeltavia lopetustapoja

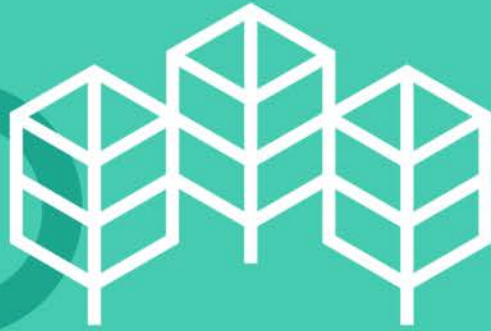
Etanoiden päälle voi kaataa runsaasti kiehuvaa vettä. Vettä tulee olla vähintään kaksinkertainen määrä etanojen määrään nähden. Etanat voi lopettaa myös pudottamalla ne yksitellen kiehuvaan veteen. Veden tulee kiehua voimakkaasti koko ajan.

Etanan pään voi leikata saksilla pitkittäin tuntosarvien välistä, jolloin pään hermoringas menee poikki. **Älä leikkaa etanoita poikittain!**

Etanan pään voi myös murskata riittävällä voimalla, esimerkiksi kivellä kovalle alustalle niin, että isku on mahdollisimman tehokas.

Jätteenkäsittely

Hävitä kuolleet etanat polttokelpoisena sekajätteenä. Laita kuolleet etanat kaksinkertaiseen jätessäkkiin ja sulje kummatkin huolellisesti esimerkiksi nippusiteillä.

Urban Biodiversity Parks

Oppaasta löydät ohjeet vieraslajien tunnistamiseen sekä tietoa yleisimmistä torjuntakeinoista.

Jättipalsami
Komealupiini
Kurttuuruusu
Jättitattaret
Viitapihlaja-angervo
Piiskut
Jättiputket
Rikkakanan- ja lännenhirssi
Espanjansiruetana

TURKU

**TURUN
YLIOPISTO**

TURKU AMK

VALONIA

VASO
Varsinais-Suomen Asumisoikeus Oy

blokgarden.

Luke
LUONNONVARAUS

Villi vyöhyke Wild Zone

Oppaan ovat laatineet Turun kaupunki ja Valonia osana Skanssin biodiversiteettipuiston / Urban Biodiversity Parks –hanketta vuonna 2025.